

Handschriftontwikkeling – op basis van literatuurstudie

In juni 2014 slaagde Lara Meidam van Pedagogische Academie Hanzehogeschool Groningen voor haar scriptie “Een onderzoek naar de handschriftontwikkeling van kinderen op OBS De Borgh in groep 1 t/m 3”.

Hieronder volgt een samenvatting van het tweede hoofdstuk van haar scriptie waarin zij, op basis van literatuurstudie, de ontwikkeling van het handschrift weergeeft.

Handschriftontwikkeling

Onder handschriftontwikkeling verstaan wij het vormen van letters en cijfers op papier. Eerst zullen de letters en cijfers los van elkaar geschreven worden, vervolgens aan elkaar.

Volgens Hamerling en Scholten (2012) is schrijven de meest voorkomende vaardigheid bij het verwerken van leerstof (30 tot 60 % van de totaaltijd) in het primair en in het voortgezet onderwijs. Volgens Baauw e.a. (2013) begint dit in groep 1 met het goed en prikkelend vormgeven van beginnende geletterdheid door aandacht te schenken aan bijvoorbeeld boekoriëntatie, verhaalbegrip, functies van de geschreven taal, en de relatie tussen gesproken en geschreven taal.

Tijdens de beginnende ontwikkeling geletterdheid ontwikkelt zich ook het handschrift van het kind gaandeweg. Volgens Van Hagen & Valkenburg (2010a) is het noodzakelijk voor het ontwikkelen van een leesbaar handschrift, dat kinderen jarenlang oefenen. In de onderbouw leren en verfijnen zij hun fijne motorische vaardigheden, waaronder vingers, pols en hand worden verstaan.

Schrijven is opgebouwd uit twee lastige handelingen: eerst moet de vorm herkend worden en vervolgens moet deze vorm in de juiste beweging in de ruimte op papier geplaatst worden (Keulen & van Eerd-Smetsers, 2007). Voor deze complexe bezigheid zijn bepaalde inzichten en vaardigheden nodig; zo moet er worden voldaan aan schrijfvoorwaarden, voordat kinderen kunnen starten met leren schrijven. Keulen & van Eerd-Smetsers (2007) noemen de volgende zeven schrijfvoorwaarden: grove- en fijne motoriek, vormherkenning (visuele discriminatie), oog-handcoördinatie, ruimtelijke oriëntatie, lateralisatie, en ontspanning/concentratie. Kooijman e.a. (2008) voegen hier nog een achtste schrijfvoorwaarde aan toe, “kennis maken met materialen”.

Niet alleen motivatie speelt een belangrijke rol om tot goed handschrift te komen, kinderen moeten ook beschikken over motorische en cognitieve mogelijkheden. Binnen dit proces spelen omgevingsfactoren een bepalende rol.

Buuren (2011) heeft onderzoek gedaan naar schrijffrijpheid in groep 3. Uit zijn onderzoek blijkt dat in september 54% van de kinderen nog niet schrijffrijp is, in januari is dit afgenomen tot 17%. Dit is een groot percentage, de meeste scholen starten namelijk in groep 3 in september met schrijfonderwijs.

Hamerling & Scholten (2012) komen tot de volgende indeling: ontwikkelen van schrijfvoorwaarden (groep 1/2), en het aanleren van nieuwe lettervormen (groep 3/4).

In plaats van eerst bewegingsoefeningsoefeningen (Schrijfdans), en erna schrijfpatronen, wordt door Van Hagen c.s. gepleit voor grafomotorische basisbewegingen, die zijn afgeleid van de letters. Het inslijpen van een motorprogramma vraagt veel oefenen met behulp van

letterfamilies. Voordelen van verbonden schrift zijn: schrijven in een vloeiende beweging, overzichtelijke ruimteverdeling, één keer per woord de pen aanzetten, en er is minder spieractiviteit. Het effect hiervan is minder vermoeidheid en kramp (Rusch van Osch, 2009).

De handschriftontwikkeling verloopt niet in een logische en vanzelfsprekende volgorde. De ontwikkeling is complex van aard, er spelen veel verschillende processen een rol bij. [Wat is schrijven een unieke en puur menselijke GAVE!!]

Dynamische driepuntsgreep

DS/04.10.14